

НАУКОВІ ЗДОБУТКИ ВІДДІЛУ ЮРИСДИКЦІЙНИХ ФОРМ ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ СУБ'ЄКТІВ ПРИВАТНОГО ПРАВА, СУДОУСТРОЮ ТА СУДОЧИНСТВА

З моменту створення Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака Національної академії правових наук України згідно з постановою Президії Академії правових наук України від 19.04.96 №7/7-Н, відповідно до мети та завдань інституту у його структурі було створено низку підрозділів. Надзвичайно вдало та продумано було визначено кількість та специфічні напрями діяльності кожного із функціональних та обслуговуючих структурних підрозділів. За традиціями академічних наукових установ, функціональні (наукові) структурні підрозділи було створено у формі відділів. Відповідно до чинного законодавства саме відділ є базовим структурним підрозділом, який є основою для побудови структури, утворюється для виконання завдань за одним напрямом (функцією) діяльності, з чисельністю не менш як 4 працівники (у виняткових випадках у зв'язку з особливостями виконуваних функцій та через неможливість поєднання їх з функціями інших підрозділів – 3 працівники).

Маючи специфічні напрями, які розробляються кожним відділом, всі наукові відділи, а також наукові теми взаємопов'язані між собою, спрямовані на досягнення приросту наукових знань, що, в цілому, сприяє вдосконаленню наукових підходів щодо актуальних проблем приватного права і підприємництва та забезпечує результативну роботу Інституту.

Відділ юрисдикційних форм правового захисту суб'єктів приватного права, судоустрою та судочинства було створено у 2009 році як відділ, на який покладено вивчення та узагальнення практики, ознайомлення з новими тенденціями в науці, а також надання науково обґрунтованих пропозицій щодо удосконалення юрисдикційних форм правового захисту суб'єктів приватних відносин, а також вивчення світового досвіду щодо реформування судоустрою та удосконалення судочинства України.

При виникненні державного устрою правосуддя стає носієм судової влади, яка є втіленням справедливості. У стародавні часи правосуддя здійснювалося від імені фараона, васала, короля. Потребу людини у захисті своїх прав було закріплено в правилах, законах, звичаях¹.

Минуло двадцять п'ять років з часів здобуття Україною незалежності, однак, на жаль, ми і досі не можемо позбутися стандартних «радянських» підходів до юрисдикційних форм правового захисту суб'єктів приватних відносин, а головне судоустрою та судочинства. Хоча на українських землях завжди були міцними саме європейські традиції судоустрою та судочинства, наше суспільство і досі не розробило надійних механізмів, які б забезпечували функціонування наближеної до ідеалу системи судоустрою, а судочинство – було спроможне ефективно забезпечувати надійний правовий захист суб'єктам приватноправових відносин.

Одним з основних аспектів конституційної реформи, що триває в Україні, є перегляд нинішньої моделі урядування судової влади. Україні потрібні справедливі й незалежні суди.

Незалежний суд є одним із головних чинників правової держави, яка позабудовується в Україні. Проте на сьогоднішній день судова система нашої держави ще не відповідає європейським стандартам і становить об'єкт справедливої критики як зарубіжних, так і вітчизняних фахівців².

Всі ці проблеми на шляху до побудови демократичних інституцій правової держави і призвели до суттєвої кризи у нашому суспільстві, до виникнення майже повної недовіри судовій гілці влади. Саме з метою задоволення суспільної потреби у створенні науковообґрунтованих ефективних механізмів і було створено відділ юрисдикційних форм правового захисту суб'єктів приватного права, судоустрою та судочинства.

З моменту створення у 2009 р. в НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НаПрН України відділу юрисдикційних форм правового захисту суб'єктів приватного права, судоустрою та судочинства його очолив досвідчений юрист, науковець **Володимир Іванович Бобрик**. Саме з 2009 року по 2016 рік В. І. Бобрик, поєднуючи наукову роботу з практичною, своїми інноваційними підходами спрямовував співробітників відділу до нових наукових розвідок.

Під керівництвом В. І. Бобрика співробітники відділу ефективно провели низку наукових досліджень, зокрема, з 2010 по 2011 р. у межах теми наукових досліджень «Наукове розроблення шляхів оптимізації цивільного процесу в сучасних умовах судової реформи» проведено дослідження загальних проблем оптимізації цивільного процесу, запропоновано та науково обґрунтовано окремі шляхи та способи оптимізації цивільного процесу.

¹ Гринюк В. Становлення та еволюція незалежності судді у правовій доктрині і практиці [Текст] / В. Гринюк // Вісник Національної академії прокуратури України, 2012. – Вип. 4 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/soc_gum/vnapu/2012_4/12Grin.pdf.

² Там само.

Заявивши про себе, свій науковий потенціал співробітники відділу з 2011 по 2012 р. успішно провели наукове дослідження в межах наукової теми «Наукові підходи до уніфікації і спеціалізації законодавства про цивільне, господарське і адміністративне судочинство в Україні». Основне завдання полягало у визначенні доцільності посилення уніфікації та спеціалізації судових процедур вирішення цивільних, господарських і адміністративних справ, а також відповідного вітчизняного процесуального законодавства в умовах прискорення реформи судової влади в Україні та вироблення на основі цього науково обґрунтованих рекомендацій щодо уніфікації цивільного, господарського та адміністративного процесу та внесення відповідних змін до процесуального законодавства України. За успішне проведення наукового дослідження співробітники відділу були відзначені Президією Національної академії правових наук України.

Через чотири роки наполегливої праці співробітники відділу здобули визнання в науковому суспільстві, що надало можливість переконати як керівництво та колектив Інституту, так і більш широкий науковий загал у спроможності протягом двох років виконати наукову розвідку у межах надскладної теми для сучасної юридичної науки, а, можливо, і для всього українського суспільства «Теоретичні та практичні шляхи удосконалення цивільного, господарського та адміністративного судочинства в Україні в контексті вимог європейської конвенції з прав людини». Це надскладне дослідження було проведено у 3-и етапи, кожен з яких визначено відповідно до основної мети наукового дослідження, з урахуванням тенденцій сучасної правової науки та практики, враховуючи міжнародний досвід та практику ЄСПЛ, у такій послідовності: сутність основних вимог Європейської конвенції з прав людини щодо некримінального судочинства. Справедливість як основа правосуддя у некримінальних справах. Втілення вимог Європейської конвенції з прав людини щодо некримінального судочинства в європейських країнах і Україні: порівняльний аналіз. Удосконалення некримінального процесуального законодавства України та практики його застосування в аспекті втілення вимог Європейської конвенції з прав людини.

Слід зазначити, що завдяки наполегливій кадровій роботі В. І. Бобрика та за цілковитого сприяння керівництва інституту до роботи у відділі було залучено плеяду талановитих молодих науковців, які прагнуть зробити свій внесок у розвиток сучасної юридичної науки активно поєднуючи наукову роботу з практикою.

У лютому 2016 року, зберігаючи традиції інституту, керівником відділу було призначено канд. юрид. наук, старшого наукового співробітника **Левківського Богдана Казимировича**, який на сьогодні є керівником наукової теми «Наукові підходи до удосконалення цивільного і господарського судочинства в світлі судової реформи», термін виконання якої розраховано до 2020 року.

На сьогодні у відділі працює шість наукових співробітників, серед них п'ять мають науковий ступінь кандидата юридичних наук, три з яких мають вчене звання старшого наукового співробітника за спеціальністю 12.00.03 цивільне право і цивільний процес, сімейне право, міжнародне приватне право.

Бобрик В. І., канд. юрид. наук, стар. наук. співробітник, провід. наук. співробітник відділу, автор близько 140 наукових публікацій, коло наукових інтересів: цивільне право, цивільний процес, міжнародне приватне право. Практикуючий юрист

Гетьманцев М. О., канд. юрид. наук, стар. наук. співробітник, автор близько 30 наукових публікацій, коло наукових інтересів: цивільне право, цивільний процес, сімейне право.

Короленко В. М., канд. юрид. наук, стар. наук. співробітник, стар. наук. співробітник відділу, автор близько 50 наукових публікацій, коло наукових інтересів: цивільний процес, трудове право, цивільне право. Практикуючий юрист.

Левківський Б. К., канд. юрид. наук, стар. наук. співробітник, завідувач відділу, автор понад 70 наукових публікацій, коло наукових інтересів: сімейне право, цивільне право, цивільний процес. Практикуючий юрист.

Пижова О. В., без наукового ступеня, молод. наук. співробітник відділу.

Резнік Г. О., канд. юрид. наук, стар. наук. співробітник відділу, автор близько 60 наукових публікацій, коло наукових інтересів: цивільне право, сімейне право.

Співробітники відділу, які мають допуск Вченої ради інституту, здійснюють наукове керівництво аспірантами та здобувачами наукового ступеня кандидата юридичних наук (доктора філософії права). З початку 2016 року було рекомендовано 12 дисертаційних робіт до подання у спеціалізовану вчену раду Інституту з захисту дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.03: цивільне право, цивільний процес, сімейне право, міжнародне приватне право.

Відділ також бере активну участь у законопроектній роботі, яка полягає у системному аналізі проектів нормативних актів, які розробляються та вносяться на розгляд до Верховної Ради України.

За проведення якісної експертної роботи, зокрема надання науково-правових висновків у межах конкретних справ, співробітники відділу неодноразово були відмічені керівництвом Верховного Суду України.

Упродовж найближчого часу співробітники відділу будуть здійснювати активну наукову розробку теми наукових досліджень, розрахованої до 2020 р., «Наукові підходи до удосконалення цивільного та господарського судочинства в світлі судової реформи», яка здійснюватиметься за такими напрямками: формування загальних напрямків удосконалення цивільного та господарського судочинства в рамках вироблення концепції судової реформи; вироблення наукових підходів до удосконалення загальних положень, в тому числі глосарію, цивільного процесуального та господарського процесуального законодавства України; розробка і формулювання рекомендацій щодо удосконалення окремих норм та інститутів цивільного процесуального і господарського процесуального права; визначення напрямків оптимізації існуючих судових процедур в межах цивільного та господарського процесу. Створення наукового підґрунтя для законодавчого закріплення особливостей розгляду та вирішення судами окремих категорій справ.

Однак, незважаючи на вже існуючу наукову тему, співробітники відділу визначили нові перспективні напрями для наукових розвідок, зокрема: правове забезпечення гендерної рівності в сучасному судочинстві України; проблеми здійснення та захисту суб'єктивних прав громадян в умовах реформування судової системи України; правове забезпечення прав громадян на судовий захист (справедливий суд).

Левківський Б. К., завідувач відділу НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, кандидат юридичних наук